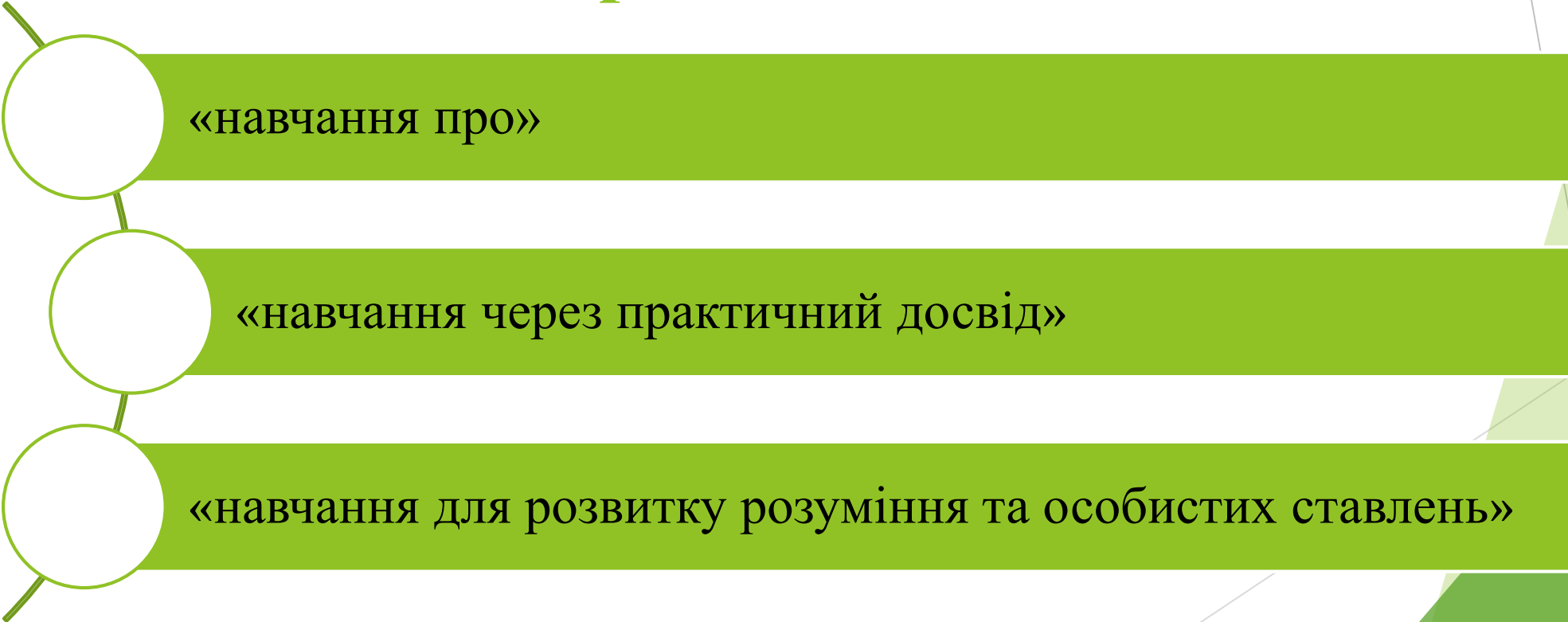

**Реалізація
громадянської наскрізної лінії
на уроках
української мови та літератури**

«Громадянська відповідальність» - наскрізна змістова лінія, що сприяє формуванню відповідального громадянина

Розвиток громадянської компетентності у процесі вивчення української мови відбувається через навчання на трьох рівнях

«навчання про»

«навчання через практичний досвід»

«навчання для розвитку розуміння та особистих ставлень»

Навчання про:

українську мову як державну мову українського народу

права та обов'язки громадянина, державні символи

культурні та духовні цінності українського народу

сутність громадянського суспільства, демократії

Навчання для розвитку розуміння і особистого ставлення:

- ! • формування ціннісного ставлення до людей
- ! • аргументоване висловлення власної думки
- ! • критична оцінка текстів соціально-політичного змісту
- ! • повага до української мови, законів, правових норм
- ! • уміння реалізовувати громадянські права та обов'язки

Словникові диктанти,
перекази, твори, використання
правових документів
України

Спілкування рідною мовою

**Навчання через
практичний досвід**

Розуміння понять
«особистість», «гідність»,
«права», «демократія»

Активне навчання у
взаємодії(обговорення,
дискусії, робота в групах)

Приклади вправ

Клас	Тема	Очікуваний результат	Складові громадянської компетентності, які можна розвивати за допомогою пропонуваної вправи
5	Значення мови в житті людини	• знає основні характеристики прав людини; • усвідомлює важливість прав людини у повсякденному житті.	• повага до прав людини; • повага до різних поглядів, ідей; • усвідомлення важливості командної роботи та розподілу обов'язків у ній.

Вправа «Інсценування», 5 клас

Час: 15 хв.

Використані матеріали

Посібник з освіти дітей правам людини «Компасіто» («Знайомство з правами людини», с.15).
Посібник з освіти в галузі прав людини за участі молоді «Компас» (вправи «Інсценування», с. 162–164).

Мета

Пояснити основні характеристики прав людини, сприяти усвідомленню важливості прав людини у повсякденному житті.

Коментар

Учні попередньо мають загальні уявлення про права людини, знають Конвенцію ООН про права дитини.

Клас	Тема	Очікуваний результат	Складові громадянської компетентності, які можна розвивати за допомогою пропонованої вправи
6	Власні та загальні іменники	• уміє характеризувати власну особистість; • розуміє зв'язок між характеристиками особистості та правами людини	• повага до прав людини; • ціннісне ставлення до людини; • повага до людської гідності.

Вправа «Хто Я?», 6 клас

Час: 15 хв.

Використані матеріали

Посібник з освіти в галузі прав людини за участі молоді «Компас» (вправи «Сила квітів», с. 276–279, «Хто Я», с. 311–313).

Посібник з освіти дітей правам людини «Компасіто» (Загальна декларація прав людини (версія для дітей), с. 313–315).

Мета

Розвивати розуміння зв'язку між правами людини та характеристиками особистості, сприяти усвідомленню власної ідентичності.

Клас	Тема	Очікуваний результат	Складові громадянської компетентності, які можна розвивати за допомогою пропонуваної вправи
7	Особові форми дієслова	• розуміє зв'язок між правами людей та демократію; • усвідомлює роль особистої участі в демократичних процесах.	• повага до прав людини; • знання про обов'язки громадянина; • навички участі у демократичному процесі прийняття рішень у класі/школі.

Вправа «Демократія і права людини починаються з тебе», 7 клас

Час: 15 хв.

Використані матеріали

Хартія для кожної людини «Демократія і права людини починаються з нас» («Що таке демократичне громадянство», с. 8–9).

Мета

Пояснити зв'язок прав людини з демократією.

твори, що сприяють
національному самоствердженню

Навчання про:

українську літературу як
складову національної культури

загальнолюдські і
національні цінності

Навчання для розвитку розуміння і особистого ставлення:

духовне
самовдоскона
лення

толерантність,
повага, довіра,
людська
гідність

повага до
правових норм

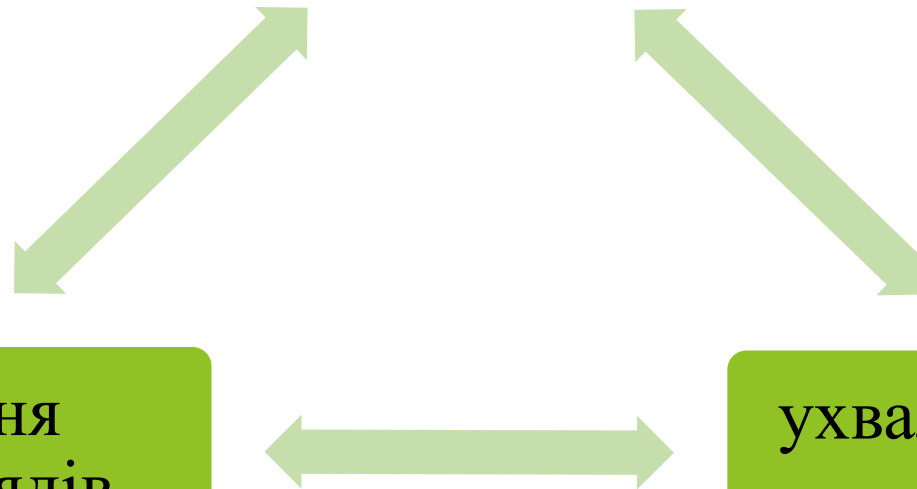
вироблення
активної
життєвої
позиції

Навчання через практичний досвід :

приклади з художньої
літератури(робота з текстом)

відстоювання
власних поглядів

ухвалення спільного
рішення

Приклади вправ

Клас	Тема	Очікуваний результат	Складові громадянської компетентності, які можна розвивати за допомогою пропонуваної вправи
5	Григор Тютюнник. «Дивак». Ідея неповторності й багатства внутрішнього світу людини. Допитливий, чуйний, добрий хлопчик Олесь, його жага пізнати загадковий світ природи, вміння фантазувати, уявляти. Гідна поведінка Олесья як позиція особистості.	• аналізує ситуацію з погляду толерантного ставлення до людей; • усвідомлює особливе призначення на землі кожного; • висловлює власні судження щодо формування і збереження індивідуальних особливостей людини як важливих чинників її майбутньої максимальної самореалізації.	• повага до людської гідності та прав людини; • відкритість до інших культур, переконань та світогляду інших людей; • емпатія; • гнучкість та вміння адаптуватися.

Вправа «Інсценування», 5 клас

Час: 20 хв.

Використані матеріали

Посібник з освіти в галузі прав людини за участі молоді «Компас»
(<http://www.coe.int/uk/web/compass/where-do-you-stand->)

Посібник з освіти дітей правам людини «Компасіто» («Яка твоя позиція? / Голосуй ногами»;
http://www.eycb.coe.int/compasito/ru/chapter_4/4_37.asp).

Клас	Тема	Очікуваний результат	Складові громадянської компетентності, які можна розвивати за допомогою пропонуваної вправи
8	Володимир Дрозд. «Білий кінь Шептало». Проблема свободи і неволі, особистості й натовпу, дійсності і мрії, людини в суспільстві, її знеособлення.	• висловлює судження про життєвий вибір сучасної людини, її можливість зберегти свою індивідуальність; • розрізняє відмінні моделі поведінки (пристосування / конформізм/, інакомислення /нонконформізм/).	• повага до людської гідності та прав людини; • громадянська свідомість; • відповідальність; • упевненість у собі; • аналітичне і критичне мислення; • навички співпраці.

Вправа «Повітряні кульки», 8 клас

Час: 20 хв.

Використані матеріали

Навчальний посібник «Усі різні — усі рівні» (<http://www.eycb.coe.int/edupack/25.html>).

Клас	Тема	Очікуваний результат	Складові громадянської компетентності, які можна розвивати за допомогою пропонованої вправи
------	------	----------------------	---

9

Тарас Шевченко. Тема жіночої долі у творчості поета

(«Катерина», «Наймичка», «У нашій раї на землі...» та ін.) Еволюція жіночого образу в поезії Шевченка. Різні типи втілення теми жіночої долі: романтичний («Катерина»), реалістично-побутовий («Наймичка»). «Наймичка». Трагедія жінки-матері, боротьба за своє материнство, жорстокість народної моралі.

- **розуміє** соціальні аспекти переконань;
- **порівнює** різні типи втілення теми жіночої долі;
- **висловлює** судження про материнство.

- повага до людської гідності та прав людини;
- відповідальність;
- навички співпраці;
- навички аналітичного і критичного мислення;
- гнучкість та уміння адаптуватися;
- комунікативні навички.

Вправа «Це незабаром застаріє!»,

9 клас

Час: 20 хв.

Використані матеріали

Посібник з освіти в галузі прав людини за участі молоді «Компас»
(<http://www.coe.int/ru/web/compass/Soon-to-be-outdated>)

Використана література:

- Громадянська відповідальність: 80 вправ для формування громадянської та соціальної компетентностей під час вивчення різних шкільних предметів. 5-9 клас. Посібник для вчителя / Рафальська М., Боярчук О., Герасим Н. та ін. – Європейський центр ім. Вергеланда – Київ, 2017 – 136 с.